

Klaas Wijnberg

De Hondenfluisteraar

Een nieuwe methode
voor een harmonieuze verstandhouding

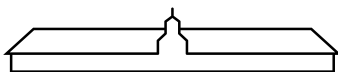
Boekbeschrijving

Een hond opvoeden doe je niet even tussendoor. Er is tijd, motivatie, en energie nodig om een harmonieuze verstandhouding op te bouwen met het nieuwe 'gezinslid'. Klaas Wijnberg heeft daartoe een nieuwe methode ontwikkeld: de **Stapcontact-methode**, een methode die deels is ingegeven door de natuur. Anders dan in de traditionele training, worden in deze methode geen commando's gebruikt om de hond dingen aan te leren. Een hond is namelijk niet op taal ingesteld, en dus betekenen woorden zoals 'zit', 'lig', en 'hier' helemaal niets voor uw viervoeter. In Wijnbergs revolutionaire methode vindt communicatie tussen hond en mens op een natuurlijke manier plaats, voornamelijk door oogcontact en gebaren. In het eerste deel van *De Hondenfluisteraar* wordt de hond en zijn gedrag in het algemeen behandeld. Hierin wordt kennis verstrekt, die iedere hondenuitdrukker zou moeten bezitten, zoals bijvoorbeeld over de aanschaf (nooit voor de kinderen!), de rangorde in het gezin (de hond zal hierin blijven proberen op te klimmen) en agressie (een wezenlijk bestanddeel van het leven van de hond). In deel twee, dat gevoel en emotie behandelt, leert u op een bepaalde manier naar de hond, uzelf en uw omgeving te kijken. Dit is nodig om het 'fluisteren met honden' aan te leren. Uiteraard wordt ook de filosofie achter de **Stapcontact-methode** uitgelegd, en komen de theoretische en praktische uitvoering aan bod. Het resultaat hiervan zal in hoge mate van uzelf afhangen. In ieder geval zal de hond u belonen voor uw inspanning. De **Stapcontact-methode** van Klaas Wijnberg is meer dan een methode voor u en uw hond; het is een manier van leven!

Klaas Wijnberg

DE HONDEN-
FLUISTERAAR

*Een nieuwe methode voor
een harmonieuze verstandhouding*

voor Daphne

Een speciaal dankwoord voor

Daphne van Battum	mijn grote liefde, rots en criticus
Ruud Blom	voor de foto's en heerlijke wandekilometers
Judith Lissenberg	voor haar overtuigingskracht
Marijke Metz	voor haar correcties en analyse
Ameland	als 'thuis' en bron van inspiratie

en alle 'STAPpers', cursisten en trainers waarmee ik de afgelopen jaren heb mogen werken.

Inhoud

Voorwoord 9

Voorwoord bij de vierde druk 12

Deel 1 – Kennis 15

1 Honden en hun achtergronden 17 • Introductie 17 •
Keuze 18 • Socialisatie 21 • Spelen 24 • Basisomgang voor
de pup en jonge hond 25 • Socialisatie 2 31 • Kinderen 34 •
Rangorde 35 • Agressie als fenomeen 36 • Territorium 44 •
Overspronggedrag 45 • Communicatiemiddelen 46 •
Corrigeren 47 • Primair of secundair 50 • Weten van goed en
kwaad 51 • Noten 52

2 Leerprincipes 53 • Leerprincipes 53 •
Denken 57 • Empathie 59 • Houdingen 60 •
Aard 64 • Intelligentie 66 • Relaties onderhouden 67 •
Verzorging 69 • *Stapcontact-methode™* • Noten 71

Deel 2 – Gevoel 73

Voorwoord 75 • *3 Mensen in de samenleving 77* • Die-
ren in mensenhanden 77 • Verstand versus emotie 80 • Soci-
alisatie van mensen 84 • Lichaamstaal 85

4 Natuurlijk 87 • De oermens 87 • Instinct en intuïtie 88 • In balans zijn 89 • Onderdrukking 91 • Anders leren kijken 92 • Resultaatverwachting 95 • Band 97 • Verstand én emotie 98

Deel 3 – Techniek 99

5 Contact maken 101 • Ambitie 101 • Kwaliteit van de oefening 102 • Hoofdpijn 103 • Oogcontact 104 • Uitzendbaas 104 • Training secundair 106 • Fase 1: aandacht, concentratie, rangorde en harmonie: het fundament 106 • Fase 2: training 107 • Nieuwe houding 108 • Aanleerfase en Beheersfase 109 • Controle 112 • Contact maken 113 • Bevestigende handelingen 117 • Responsmeting 123 • Uitnodigen en eisen 126 • Stress-signalen 129

6 Voorbereidingen 131 • Pup en jonge hond 131 • De opvoeding kan beginnen 132 • Volwassen hond 134 • De oefeningen 136 • Geloof in uzelf en geloof in de hond! 137 • Oefeningen begrenzen 137 • Verleidingen 138 • Spanning en ontspanning 139

7 Oefeningen 141 • Meelopen 141 • Meelopen: trekken aan de lijn 142 • Komen 145 • Komen op afstand 147 • Naast 149 • Zitten 151 • Zitten (op de jachtfluit) 153 • Liggen 156

8 Andere technieken 159 • Correctiemiddelen 159 • Grommen 160 • Keelbijten 161 • Snuitklem 163 • Lage houding 163 • Uit balans 165 • Spel 165 • Gebaren 166 • Click and target 167

Slotwoord 171

Literatuur 173

Index 179

Voorwoord

In de jaren dat ik nu als professional in de hondenwereld bezig ben, is er veel veranderd. In de gewone gedrags- en gehoorzaamheids-training, maar ook in de jacht en andere disciplines is er nog steeds heel wat aan het veranderen.

De regel ‘hij heeft het maar te doen’ verdween, althans zo goed als, en maakte plaats voor positieve training. Steeds meer kennis over honden en hun voorvader de wolf diende als basis voor deze aanpak. Maar ook algemenere kennis over de leersystemen van zoogdieren, waartoe honden behoren, bleek van grote invloed. Zo kwamen de veranderingen niet alleen vanuit de invalshoek van de biologie en de ethologie (gedragkunde), maar ook vanuit die van de psychologie, sociologie en zelfs filosofie.

Diverse maatschappelijke stromingen – en niet in de laatste plaats de hondenwereld zélf – vonden het niet langer acceptabel de hond puur op basis van overheersing en onderdrukking te begeleiden. Er werd gezocht naar realistische, bruikbare maar zeker ook bewijsbare en verantwoorde technieken om aan deze veranderde mening gestalte te geven.

In tegenstelling tot de straf-forcerende methode, een methodiek die de hond uitdaagt een fout te maken waarna een knallende correctie – al dan niet met slipketting – het gedrag voorgoed zou moe-

ten uitbannen, ontstond een stroming waarbij het voorkomen van fout gedrag' vooropstond. Het positieve begeleiden en trainen deed zijn intrede. Althans, bij moderne hondenscholen.

Toch ontbreekt er iets. Als ik wolven of honden met elkaar bezig zie, valt de rust en balans in de roedel op; er heerst geen vijandige, ruzie-achtige of onderdrukte sfeer. Integendeel; het genoeg waarmee na een slaapje, jachtpartij of spel de posities opnieuw bevestigd worden geeft meer de behoefte aan balans, harmonie en rust weer. Conflicten zijn er nimmer op gericht elkaar (blijvende) schade toe te brengen; ze zijn erop gericht de orde te bewaren of herstellen. Het is vooral prettig en geruststellend om in een groep te verkeren, omdat dat de individuele overlevingskansen aanzienlijk vergroot.

Dat fundamentele gegeven leerde mij dat de basis van begeleiding en training moet zijn: de drang van de hond tot uw groep te behoren. De hond behoort onlosmakelijk verbonden te zijn met de groep, en dát zou de basis moeten zijn. Een nieuwe methodiek zou daarvan uit moeten gaan.

Wolven en honden gebruiken geen woorden; oogcontact in combinatie met een aantal factoren (status, situatie, gebeurtenis, omgeving) zorgt voor een gecompliceerd spel van actie en reactie. Het 'lezen' van elkaar – kijken naar het gedrag in al zijn facetten – is daarin zeer belangrijk; alle signalen en boodschappen die de hond geeft, zijn te zien in de mimiek, de houding en het gedrag.

Ik ben op zoek gegaan naar gedrag dat in en om 'het nest' de verstandhouding tussen de honden bevestigt en versterkt. Gedrag zoals spel, rangorde, verleiding en jacht. Ik ben begonnen dit te interpreteren en te vertalen naar lichaamstaal en -technieken voor mensen. Door deze uitingsvorm te gebruiken hebben mens en dier opeens non-verbale communicatie. De reactie van de hond is er meestal één van verbazing. Er ontstaat interesse in die baas op twee benen; klaarblijkelijk spreekt die wél (een beetje) hondentaal.

Deze natuurlijke manier van communiceren, zowel binnen als buitenshuis, smeedt een sterke emotionele band tussen u en uw hond. Zoals die hoort te zijn. Dit boek is uitermate geschikt voor mensen met een pup of een jonge hond; ze kunnen direct met deze

nieuwe manier beginnen. Maar ook voor mensen met een oudere hond is deze methode prachtig.

Dit boek reikt u een methode aan die uw wijze van omgaan met de hond intuïtief, instinctief en emotioneel zal maken. Deels gebaseerd op pure techniek vanuit de (ethologische) wetenschap, deels ingegeven door de natuur.

Een handreiking die uw houding zal veranderen, wellicht niet alleen naar uw hond toe. Het zal nodig zijn dat u zich openstelt voor uw gevoelens en uitingen daarvan. Maar ook dat u kijkt naar uzelf, uw leef- en woonomgeving en de objectieve relatie tot de hond.

Het resultaat zal in hoge mate van uzelf afhangen. De hond zal u belonen voor deze inspanning. Die geeft u namelijk dubbel en dwars terug wat u er aan energie in steekt.

Het heeft mijn leven veranderd.

Hollum (Ameland),
Klaas Wijnberg,
STAP

Voorwoord bij de vierde druk

Toen dit boek in 1999 uitkwam, kon niemand – behalve de uitgever natuurlijk – vermoeden dat binnen amper drie jaar drie drukken zouden zijn uitverkocht en de vierde kon worden gemaakt.

De workshops, die de basis voor het boek hebben gevormd, worden nu viereneenhalf jaar gegeven in de huidige vorm. En zoals dat hoort bij workshops, hebben zij een mooie evolutie doorgemaakt.

Ik heb erg veel honden en hun eigenaren op ons centrum *De Uitstap* mogen begroeten, met hen gewerkt, gediscussieerd en soms gestreden, maar we hebben vooral van elkaar geleerd en genoten. Dat heeft een schat aan informatie opgeleverd, over honden en over hondenbazen.

Maar ook vragen. Vragen over het gedrag van de gedomesticeerde hond in de 21e eeuw. Vragen over vragen. Vragen die nog tot in de essentie moeten worden geformuleerd en die daarna een wetenschappelijke aanpak verlangen in de zoektocht naar meer kennis over het gedrag van de gedomesticeerde hond.

Tot mijn spijt zijn er in Nederland geen, of bijna geen, substantiële fondsen beschikbaar om onderzoek te doen. Zelfs nu er (in 2002) ongestructureerde commotie is over de grote hondenrassen en de gevaren die zij met zich mee kunnen brengen, blijft fundamenteel onderzoek uit. Daarmee blijven we aangewezen op onderzoek en de resultaten uit andere landen, terwijl specifiek onderzoek in Nederland

gerechtvaardigd is door de geringe oppervlakte, het aantal inwoners en de vele honden. Bovendien worden veel meningen wetenschappelijk genoemd, terwijl die de toets der kritiek niet kunnen doorstaan.

Gelukkig zijn er ook antwoorden ontstaan. Antwoorden waarvan ik de meeste heb verweven in de workshop en nu ook in dit boek. Daarnaast heb ik, op veler verzoek, een aantal extra alinea's ingevoegd waarin ik dieper inga op de **Stapcontact-methode™** bij pups en het inzicht dat daarbij nodig is. Ik doe dat mede aan de hand van ervaringen met Wolf, de Saarloos Wolfhond die sinds december 2001 ons leven verrijkt.

Voor de goede orde, de antwoorden, standpunten en conclusies zijn in wetenschappelijke zin anekdotisch. Ook al meen ik gegronde redenen te hebben om ze in dit boek op te nemen, gedegen en groot-schalig onderzoek moet ze (al dan niet) bewijzen.

Ten slotte een dankwoord aan al onze gasten voor hun warmte, werklust en positieve energie bij de totstandkoming en ontwikkeling van een methodiek, en de herziening van dit boek.

Klaas Wijnberg,
Ameland

Deel 1

Kennis

Wat elke hondenbezitter zou moeten weten. In dit deel bespreek ik (de basis van) hondengedrag. Verder ga ik in op de leerprincipes van de hond. U heeft deze kennis nodig om de inhoud van de andere hoofdstukken te kunnen begrijpen.

1 Honden en hun achtergronden

Het prille hondenleven wordt belicht. Daarnaast worden stadia als socialisatie, rangorde en samenwerking behandeld en wordt het belang ervan bepaald.

Leerdoel:

Weten hoe een hond denkt en leeft, kennis van de bepalende fasen en factoren in het leven en inzicht in de achtergronden daarvan.

Introductie

Een hond is een fenomenaal dier. Er zijn vrijwel geen andere zoogdieren te noemen die zich zo fantastisch hebben aangepast aan de mens als de hond. Er zijn er ongeveer 1,2 miljoen in Nederland.

Niet verwonderlijk; een hond is een plezier om in huis te hebben en mee op pad te gaan. En een verrijking van het leven.

De aanschaf vergt goede voorbereiding en als de pup of jonge hond eenmaal in huis is, breken er drukke tijden aan. Want het op-

voeden, begeleiden en verzorgen van een hond gaat niet vanzelf! – wát ‘kenners’ ook zeggen. Een pup kopen, in huis neerzetten, aan zijn lot overlaten en maar kijken wat ervan komt, kan natuurlijk niet. Door veel tijd en energie in de hond te steken, met het accent op de eerste jaren, kunt u een hond krijgen die een plezier is voor u en uw omgeving.

Om de plezierige hond te krijgen die u wilt hebben, is het nodig de hond op een bepaalde manier te begeleiden. Daarvoor heeft u kennis nodig; in theorie en praktijk.

De Stap**contact-methode**[™] benadert een aantal zaken principieel anders. Lees daarom júst de dingen waarvan u denkt ‘die weet ik al’.

Keuze

De meeste mensen kiezen een hond vanwege het uiterlijk, het formaat of de eigenschappen. De één houdt van krulhaar, de ander van lang haar en een derde van helemaal geen haar. Sommigen kiezen hun honden vanwege werkeigenschappen en stellen minder eisen aan het uiterlijk. Er zijn veel variëteiten te koop.

Er zijn drie factoren die in hoge mate het karakter bepalen:

1. De rasgroep.
2. Het ras.
3. Het exemplaar of individu.

1. De rasgroepen

In Nederland worden 10 rasgroepen aangehouden, die op basis van hun eigenschappen zijn gerubriceerd. We nemen ze in vogelvlucht met u door.

1. **Herdershonden en veedrijvers:** voor het hoeden, drijven en bewaken van de kudde, nu meestal gebruikt als waak- en verdedigingshond. Voorbeelden: Bouvier Belge des Flandres, Duitse Herdershond, Border Collie.

2. **Mollossers, Pinchers, Schnauzers, Berg- en Sennenhonden:** voor het waken en verdedigen. Voorbeelden: Bordeaux Dog, Dobermann, Riesenschнауzer, Berghond van de Maremmen en Berner Sennenhond.
3. **Terriers:** ook wel aardhonden genoemd vanwege hun werk onder de grond. Voorbeelden: Foxterrier, Parson Jack Russell terrier.
4. **Dashonden:** de Teckel in negen variëteiten voor de jacht onder de grond. Voorbeelden: het ruwharige, langharige en kortharige type.
5. **Spitsen en Oertypen:** gebruikt voor de jacht, waak en verdediging en het trekken aan de slede. Voorbeelden: Finse Spits, Alaskan Malamute, Siberische Husky.
6. **Lopende honden en zweethonden:** de eerste groep worden ook wel meutehonden genoemd. Honden die onvoorstelbaar kunnen speuren. Voorbeelden: Beagle, Harrier, Bloedhond.
7. **Staande jachthonden:** ook wel voorstaande honden. Honden die het wild aanwijzen door voor te staan. Voorbeelden: Weimaraner, Duitse Staande hond, Vizsla.
8. **Apporteer- en waterhonden:** jachthonden die voor of na het schot werken. Voorbeelden: de Retrievers (Labrador-, Golden-, Flatcoated-) en verschillende soorten Spaniels (Clumber-, Engelse Springer-).
9. **Gezelschapshonden:** gefokt om hun uiterlijk of hier ingedeeld omdat de oorspronkelijke functie verloren is gegaan. Voorbeelden: Yorkshire Terrier, Cavalier King Charles Spaniel.
10. **Windhonden:** honden die jagen op zicht (in plaats van hun neus). Voorbeelden: Ierse Wolfshond, Barsoi, Afghaanse Windhond.

Zo ziet u dat de meeste hondenrassen zijn gefokt vanwege en ingedeeld op basis van het nut. En ook al is het nu zo dat veel honden dat nuttige werk niet meer doen, toch blijven ze wel de neiging daartoe hebben. Zo wordt bijna elke herdershond wel aangetrokken door schapen, ook al zou hij niet precies meer weten wat ermee te doen. Dashonden hebben nog steeds de neiging (konijnen)holen in te gaan, blaffend en wel.

Door de **rasgroep** bepaalde eigenschappen kunnen heel sterk zijn: het blaffen van herdershonden, het trekken aan de lijn van poolhonden, het graven van terriërs. In mijn praktijk als gedrags-therapeut ben ik vaak eigenaren tegengekomen die moeite hadden met de oorsprong van het gedrag van hun hond. Dan kun je vaststellen dat deze eigenaren niet erg goed voorbereid een hond hebben gekocht; ze hadden op veel manieren (rasvereniging, hondenschool, kynologenclub, boeken) kunnen weten hoe de hond van hun keuze zich normaal gesproken gedraagt of hoort te gedragen.

2. Het ras

Vervolgens bepaalt het **ras** het gedrag; in de groep Staande jachthonden, Spaniëls en Retrievers zitten bijvoorbeeld principieel verschillende honden. Een staande hond² werkt vóór het schot en maakt veel ruimte; deze honden lopen zo een paar honderd meter bij de baas weg. Dat wordt ingegeven door de aard van het beestje.

De Retriever is een apporteer-specialist, werkt ná het schot en heeft een sterke drang iets in de bek te hebben. Uit drang en bij opwinding (begroeting) zal hij steeds op zoek gaan naar iets om in de bek te nemen; zijn eigen speeltjes maar ook uw schoenen, een trui en dergelijke.

3. Het individu

Ten derde bepaalt het individu het karakter. In één nest zitten soms enorme karakterverschillen; de ene pup is druk en bazig en de andere stil en onderdanig.

Voor u is het zeer belangrijk te weten door welke van de drie eigenschappen het gedrag wordt veroorzaakt. Kies een hond die bij úw karakter en woon- en leefomgeving past. Dat is veel belangrijker dan zijn³ uiterlijk.

In de biologie worden nog twee aanduidingen gebruikt:

- Genotype; samenstelling van de erfelijke factoren van een levend wezen.
- Fenotype; alle eigenschappen en kenmerken van een levend wezen, zowel geërfd als door milieu gevormd.

Deze wat technische aanduidingen dienen om verschillen te kunnen bepalen, verklaren en noteren. U kunt ze tegenkomen in boeken en weet nu wat ze betekenen.

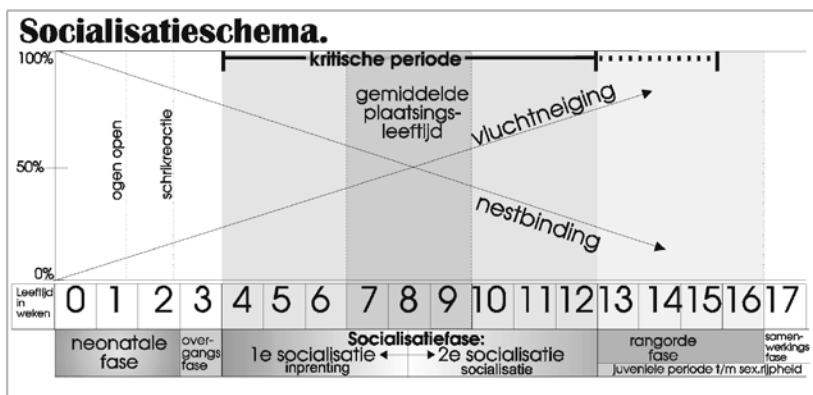
Rasloze honden

Als u een rasloze hond (kruising) heeft, kunt u proberen aan de hand van het uiterlijk en het gedrag te bepalen tot welke rasgroep(en) de hond behoort. Of misschien kunt u het aan de hand van de ouders te weten komen. U begrijpt nu waarom dat belangrijk is om te weten.

Socialisatie

Maar er zijn meer invloeden.

Een hond doorloopt een aantal stadia in zijn leven die zijn ontwikkeling in hoge mate mede bepalen. Belangrijkste daarin is de socialisatiefase; een periode die uiteenvalt in de eerste socialisatie (inprenting) en de tweede socialisatie. Bekijk het hierna volgende schema zorgvuldig.

Vrij naar R. Haak, Honden en hun gedrag.
 Uitgeverij Rebo Productions, Lisse.